

2. MEZINÁRODNÍ OCHRANA A AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ

Průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany upravuje zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).

Správním orgánem rozhodujícím ve věci v první instanci je Ministerstvo vnitra ČR (odbor azylové a migrační politiky - OAMP). Ministerstvo vydá do devadesáti dnů ode dne zahájení řízení rozhodnutí ve věci. Toto rozhodnutí je pravomocné dnem předání. Proti rozhodnutí mohou cizinci podat žalobu k místně příslušným krajským soudům. Pokud krajský soud žalobu zamítne, cizinci mohou podat kasační stížnost. V případě, že současně požádají o odkladný účinek, je jim uděleno vízum za účelem strpění pobytu na dobu 1 roku.

Ministerstvo vnitra ČR provozuje pro žadatele o mezinárodní ochranu a azylanty tzv. azylová zařízení. V přijímacím středisku je cizinec povinen po určitou zákonem stanovenou dobu pobývat (za účelem provedení identifikačních úkonů, sepsání žádosti o azyl, lékařského vyšetření apod.). Přijímací střediska se nacházejí v obci Zastávka, okres Brno - venkov a na letišti Praha – Ruzyně. Cizinci mohou požádat o mezinárodní ochranu i v záchytných zařízeních pro cizince (Poštorná a Bělá pod Bezdězem). Pokud není zákonná překážka (žadatel je v záchytném zařízení pro cizince, věznici, popřípadě v nemocnici), je žadatel přemístěn do pobytového střediska, nebo se na základě schválené žádosti může ubytovat v soukromí. Pobytová střediska slouží k ubytování žadatelů o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany. Pobytová střediska se nacházejí v obcích Havířov, okres Karviná a Kostelec nad Orlicí, okres Rychnov nad Kněžnou. Integrační azylové středisko slouží k přechodnému ubytování cizinců, kterým byla udělena mezinárodní ochrana. Integrační azylová střediska se nacházejí v Jaroměři, okres Náchod; Havířově, okres Karviná; a Ústí nad Labem - Předlicích, okres Ústí nad Labem.

Metodické poznámky k tabulkám

Tabulka 2-1. Řízení o mezinárodní ochraně v roce 2009

Údaje o počtech rozhodnutí zahrnují všechna rozhodnutí, tedy i rozhodnutí vydaná v případech nezletilých účastníků řízení, jejichž jménem podává žádost o mezinárodní ochranu jejich zákonný zástupce. Celkový počet rozhodnutí není prostým součtem druhů rozhodnutí uvedených v tabulce, ale zahrnuje ještě další typy rozhodnutí (např. rozhodnutí o odnětí mezinárodní ochrany), kterých je ale v celkovém srovnání minimum.

Tabulka 2-2. Řízení o žalobách ve věci mezinárodní ochrany u krajských soudů v roce 2009

Od 1. 1. 2003 mohou žadatelé o azyl podat žalobu k příslušnému krajskému soudu (podle místa pobytu žadatele v době podání žaloby). Obdrží-li žadatel o mezinárodní ochranu negativní rozhodnutí krajského soudu, přestává být (po nabytí právní moci rozhodnutí) žadatelem o udělení mezinárodní ochrany. Proti rozhodnutí krajského soudu může cizinec podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně. Při splnění zákonných podmínek mu může být uděleno vízum za účelem strpění pobytu.

Tabulka 2-3. Průběh řízení kasačních stížností u Nejvyššího správního soudu v roce 2009

Počtem cizinců s kasační stížností se rozumí počet cizinců, o jejichž kasačních stížnostech nebylo dosud rozhodnuto.

Tabulka 2-5. Nově podané žádosti o mezinárodní ochranu podle místa podání v roce 2009

Pod pojmem azylová zařízení se rozumí přijímací, pobytová a integrační střediska. Ostatními místy pobytu jsou pak míněny nemocnice, věznice a zařízení pro zajištění cizinců.

Tabulka 2-11. Udělená státní občanství ČR azylantům

Podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v případě získání státního občanství azyl zaniká. Sloupce za roky 2000 až 2008 ukazují počty osob, kterým azyl zanikl z důvodu získání státního občanství.

Česká republika v roce 2009 celkem evidovala 1 258 žádostí o udělení mezinárodní ochrany. V porovnání s rokem 2008 se počet azylových žádostí snížil o 24 %. Pokračoval tedy trend poklesu počtu žadatelů o mezinárodní ochranu, který je v České republice zaznamenáván od vstupu země do Evropské unie, od roku 2004.

Rok 2009 se vyznačoval vysokým počtem žádostí o udělení mezinárodní ochrany podaných opakovaně. Bylo evidováno 625 opakovaných žádostí o mezinárodní ochranu, což z celkového počtu podaných žádostí představuje 49,7 %. V polovině případů byly žádosti podány osobami, které v ČR již delší dobu pobývaly a jejichž žádostem v minulosti nebylo odpovědnými orgány vyhověno. Jedná se tak zejména o účelově podávané žádosti, jejichž cílem je zajištění legálnosti pobytu na území.

Rok 2009 je již druhým rokem, kdy není na základě implementace tzv. procedurální směrnice EU (Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka) do zákona o azylu uplatňována dříve povinná lhůta dvou let pro opakované podání žádosti o mezinárodní ochranu. Cizinci tak mohou podávat nové žádosti ihned poté, co vstoupí v platnost rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany u předchozí žádosti. Tato skutečnost se projevila ještě vyšším podílem podaných opakovaných žádostí v roce 2009 než v předchozím roce.

V 50 % cizinci proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR o udělení mezinárodní ochrany podávají žaloby ke krajským soudům. Žaloby proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR jsou ve většině případů zamítány. Pouze v 16 % došlo k vrácení věci k novému projednání správnímu orgánu do I. instance.

Mezinárodní ochrana byla v roce 2009 přiznána v 10 % rozhodovaných případů.

Původem žadatelů o mezinárodní ochranu byla z 56 % Asie, z 30 % se jednalo Evropské žadatele a z 8 % žádali cizinci původem z Afriky.

Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu, stejně jako v předchozím roce, bylo podáno státními příslušníky Ukrajiny, celkem 203 žádostí. Se 186 žádostmi jsou na druhém místě státní příslušníci Kazachstánu a následují státní příslušníci Mongolska se 159 žádostmi. Dále jsou státní příslušníci Turecka, 66 žádostí. O mezinárodní ochranu v roce 2009 žádali v České republice cizinci 60 různých státních příslušností.

Mezi deset hlavních zdrojových zemí dále patří osoby bez státní příslušnosti s 65 žádostmi, Vietnam 63 žádostí, Rusko 57 žádostí, Bělorusko 54 žádostí, Sýrie 45 žádostí a s 41 žádostmi Nigérie.

V meziročním srovnání je dvojnásobný nárůst počtu žádostí podaných státními příslušníky Kazachstánu. V téměř 90 % případů jednalo o opakované žádosti podané osobami, které do České republiky přicestovaly již v roce 2006.

V deseti nejpočetněji zastoupených zemích, ze kterých cizinci požádali o mezinárodní ochranu, došlo oproti roku 2008 k nárůstu u osob bez státní příslušnosti o 110 %, státních příslušníků Sýrie o 25 % a Nigérie o 5 %, u ostatních státních příslušností došlo k poklesu počtu žádostí.

V roce 2009 Ministerstvo vnitra ČR vydalo v řízení o udělení mezinárodní ochrany celkem 1 030 rozhodnutí. Mezinárodní ochrana v podobě azylu či doplňkové ochrany byla přiznána ve 103 případech. Azyl byl udělen celkem v 75 případech, nejčastěji z důvodů vymezených Ženevskou konvencí. Doplňková ochrana byla udělena celkem v 28 případech. K prodloužení doplňkové ochrany došlo ve 139 případech.